

HOSPODÁRSKA MOBILIZÁCIA V REZORTE MINISTERSTVA OBRANY SR

Pavol NEMEČKAY, Ladislav NOVÁK

SUMMARY:

The article discusses the role of the Ministry of Defence of the Slovak Republic as of the central body of the state administration in executing measures of economic mobilization with the aim to meet the needs of the Armed Forces of the Slovak Republic in the period of crisis. With regard to provisions of the Act No.215/2004 Col. On the protection of classified information and on amendment of certain legislation, only those of the measures of economic mobilization taken by the Ministry of Defence of the Slovak Republic are cited in the article that are not subject to the concerned legislation.

1. ÚVOD

Hospodárska mobilizácia predstavuje súbor hospodárskych a organizačných činností a opatrení, pripravovaných v stave bezpečnosti ako súčasť prípravy štátu na obranu a riešenie krízových situácií vykonávaných v oblasti výroby, služieb a financovania na zabezpečenie zdrojov, ktorá ako súčasť prvku zabezpečenia slúži na zmiernenie následkov krízovej situácie.

Hospodárskou mobilizáciou sa vytvárajú predpoklady na zabezpečenie potrieb nevyhnutných na prežitie obyvateľstva a na zabezpečenie činnosti ozbrojených síl, ozbrojených bezpečnostných zborov a záchranných zložiek v období krízovej situácie.

Na vykonávaní opatrení hospodárskej mobilizácie sa podieľajú aj ústredné orgány, podnikatelia a iné právnické a fyzické osoby, ktoré nie sú určené ako subjekty hospodárskej mobilizácie. Subjekty hospodárskej mobilizácie plnia niektoré z opatrení hospodárskej mobilizácie, uvedené v rozhodnutí o určení za subjekt hospodárskej mobilizácie. Jednotlivé opatrenia plnia v stave bezpečnosti alebo po vyhlásení niektorého z krízových stavov vyhlásených na riešenie krízovej situácie [3].

Ministerstvo obrany SR plní nasledujúce opatrenia hospodárskej mobilizácie:

- krízové plánovanie,
- uchovanie výrobných schopností,
- finančné zabezpečenie,
- tvorba štátnych hmotných rezerv a hospodárenie s nimi,
- evidencia ľudských zdrojov,
- evidencie vecných prostriedkov a vecné plnenie,
- ochrana objektov osobitnej dôležitosti a ďalších dôležitých objektov.

2. ÚLOHY MINISTERSTVA OBRANY SLOVENSKEJ REPUBLIKY V SYSTÉME HOSPODÁRSKEJ MOBILIZÁCIE

Ministerstvo obrany SR v zmysle ustanovení § 11 zákona č. 414/2002 Z. z. o hospodárskej mobilizácii a o zmene zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 274/1993 Z. z. o vymedzení pôsobnosti orgánov vo veciach ochrany spotrebiteľa v znení neskorších predpisov v znení neskorších predpisov plní nasledovné úlohy:

- uplatňuje požiadavky ozbrojených síl SR na dopĺňanie strát a spotreby v čase vojny, vojnového stavu, výnimočného stavu alebo núdzového stavu na subjektoch hospodárskej mobilizácie,
- uplatňuje požiadavky na uchovanie výrobných schopností v subjektoch hospodárskej mobilizácie,

¹ Nemečkay Pavol, Ministerstvo obrany SR, Kutuzovova 8, 832 47 Bratislava, e-mail: nemeckayp@mod.gov.sk
Novák Ladislav, Katedra krízového manažmentu, ŽU v Žiline, ul. 1 mája 32, 010 26 Žilina, e-mail: Ladislav.Novak@fsi.utc.sk

- v spolupráci s Ministerstvom zdravotníctva Slovenskej republiky koordinuje organizáciu zdravotníckeho zabezpečenia v zdravotníckych zariadeniach, ktoré sú určené za subjekty hospodárskej mobilizácie Ministerstvom obrany SR,
- koordinuje vykonávanie opatrení hospodárskej mobilizácie so subjektmi hospodárskej mobilizácie vo svojej pôsobnosti.

Plnenie uvedených úloh je rozpracované v Smerniciach Ministerstva obrany Slovenskej republiky č. 68/2007 o spôsobe uplatňovania požiadaviek ozbrojených síl Slovenskej republiky, ktoré stanovujú úlohy a postup organizačným prvkom Ministerstva obrany SR a Generálneho štábu ozbrojených síl SR. Na základe uvedených smerníc:

Generálny štáb ozbrojených síl SR spracúva:

- metodiku na určenie výšky strát, spotreby a plánovanej úhrady materiálu ozbrojených síl v období krízovej situácie,
- dokument „Straty, spotreba a plánovaná úhrada materiálu ozbrojených síl SR, zabezpečenie služieb v období krízovej situácie“,

Ministerstvo obrany SR spracúva:

- zmluvy o uchovaní výrobných schopností s príslušným subjektom hospodárskej mobilizácie,
- zmluvy o uzatvorení budúcej zmluvy s príslušným subjektom hospodárskej mobilizácie,
- prehľad zabezpečenia požiadaviek uvedených v dokumente „Straty, spotreba a plánovaná úhrada materiálu ozbrojených síl SR, zabezpečenie služieb v období krízovej situácie“ a predkladá ho Generálnemu štábu ozbrojených síl SR.

2.1. UPLATŇOVANIE POŽIADAVIEK NA DOPLŇANIE STRÁT A SPOTREBY MATERIÁLU OZBROJENÝCH SÍL SR

Ozbrojené sily Slovenskej republiky predkladajú svoje požiadavky na zabezpečenie svojich potrieb v dokumente „Straty, spotreba a plánovaná úhrada materiálu ozbrojených síl SR, zabezpečenie služieb v období krízovej situácie“. Uvedený dokument je spresňovaný každoročne k 15. februáru. Požadovaný materiál a služby sú uvádzané po jednotlivých zásobovacích triedach. Na základe tohto dokumentu Ministerstvo obrany SR vykonáva pracovné rokovania vo vybraných subjektoch (spravidla subjektoch hospodárskej mobilizácie) a uzatvára s nimi zmluvu o uzatvorení budúcej

zmluvy alebo zmluvu o uchovaní výrobných schopností.

Zmluva o uzatvorení budúcej zmluvy sa uzatvára so subjektom, ktorého výroba alebo služba je bežne dostupná v stave bezpečnosti. V prílohe tejto zmluvy sú špecifikované požiadavky Ministerstva obrany SR ako z hľadiska sortimentu dodávok, resp. služieb, tak aj predpokladaný objem prvej dodávky a čas prvej dodávky [3]. Tieto zmluvy sa uzatvárajú spravidla na obdobie 3 rokov. V súčasnej dobe má Ministerstvo obrany SR uzatvorených cca 100 zmlúv o uzatvorení budúcej zmluvy so subjektmi vo svojej pôsobnosti a tiež v pôsobnosti Ministerstva hospodárstva SR, Ministerstva zdravotníctva SR, Ministerstva dopravy, pôšt a telekomunikácií SR a Ministerstva pôdohospodárstva SR.

Zmluva o uchovaní výrobných schopností sa uzatvára len so subjektom hospodárskej mobilizácie, ktorého výroba v stave bezpečnosti je obmedzená, resp. zastavená, avšak na zabezpečenie potrieb ozbrojených síl SR v období krízovej situácie je potrebné, aby táto výroba bola obnovená.

Ďalej Ministerstvo obrany SR uplatňuje svoje požiadavky na zabezpečenie potrieb ozbrojených síl SR na Správu štátnych hmotných rezerv SR v zmysle ustanovení §§ 4a, 5 a 6 zákona č. 82/1994 Z. z. o štátnych hmotných rezervách v znení neskorších predpisov. Ide o požiadavky na:

- hmotné rezervy na zabezpečenie potrieb ozbrojených síl (pohonné hmoty),
- mobilizačné rezervy na zabezpečenie potrieb ozbrojených síl (pneumatiky na leteckú techniku)
- mobilizačné rezervy na zabezpečenie výroby a služieb v subjektoch hospodárskej mobilizácie vo svojej pôsobnosti (náhradné diely, vybraný materiál na zabezpečenie výroby a pod.).

2.2. VYKONÁVANIE VYBRANÝCH OPATRENÍ HOSPODÁRSKEJ MOBILIZÁCIE SO SUBJEKTMI HOSPODÁRSKEJ MOBILIZÁCIE

2.2.1. Uchovanie výrobných schopností

Samostatnú časť v rámci uplatňovania požiadaviek ozbrojených síl SR v subjektoch hospodárskej mobilizácie tvorí problematika uchovania výrobných schopností. Uchovanie výrobných schopností je sústavné udržiavanie prevádzkyschopnosti výrobných a iných

zariadení nevyhnutných na zabezpečenie výroby na náhradu spotreby a strát ozbrojených síl SR v období krízovej situácie [3].

Podkladom pre uzatvorenie zmluvy o uchovaní výrobných schopností je technicko-ekonomický rozbor, v ktorom subjekt vyšpecifikuje podmienky pre uchovanie výrobných schopností a uplatňuje požiadavku na úhradu vlastných nákladov spojených s uchovaním výrobných schopností. Ide o náklady, ktoré by subjekt nemal, ak by nezabezpečoval uchovanie výrobných schopností.

Predmetom uchovania výrobných schopností v rezorte Ministerstva obrany SR sú:

- technologické zariadenia (vrátane náradia, prípravkov a meradiel), ktoré sú pre bežnú výrobu v čase bezpečnosti z hľadiska výrobného programu subjektu nevyužívané a sú zakonzervované, avšak sú nevyhnutné pre výrobu v období krízovej situácie podľa zmluvného vzťahu,
- výrobná a technologická dokumentácia, pokiaľ nie je používaná pre bežnú výrobu v čase bezpečnosti,
- výrobné a iné priestory, ktoré sú uložením uchovávaných výrobných zariadení a dokumentácie blokované pre bežnú výrobu v čase bezpečnosti, alebo inú komerčnú činnosť.

V súvislosti s uchovaním výrobných schopností sa kalkulujú náklady na priamo súvisiace činnosti a opatrenia [5]:

- výkony, materiál a energie vynaložené na zabezpečenie uchovania výrobných schopností, ako sú prehliadky, skúšky, údržba, skladovanie a pod. majetku v uchovaní výrobných schopností,
- ochrana uchovávaného majetku, pokiaľ subjekt preukáže ich opodstatnenosť, tzn. tieto by nezabezpečoval, ak by nezabezpečoval uchovanie výrobných schopností,
- hmotná stimulácia vybraného okruhu špecialistov subjektu,
- náklady na skladovanie, aktualizáciu výrobnotechnickej dokumentácie, údržbu špeciálneho náradia a prípravkov, základných prostriedkov:
- náklady pre subdodávateľov - na výrobu finálneho výrobku sú potrebné subdodávky a kooperácia s nasledujúcimi dodávateľmi zo SR, v ktorých je zabezpečené uchovanie výrobných schopností,
- ostatné náklady a výdavky súvisiace s uchovaním výrobných schopností:
 - tepelná energia,

- elektrická energia,
- spotreba vody,
- stimulácia pracovníkov,
- ochrana objektov (náklady na súkromnú bezpečnostnú službu),
- požiarna služba a prevencia,
- iné náklady a výdavky.

Rozsah uchovania výrobných schopností dohodne Ministerstvo obrany SR so subjektom zmluvne vždy na príslušný kalendárny rok, nakoľko ide o väzbu na štátny rozpočet. V roku 2009 uzatvorilo Ministerstvo obrany SR zmluvy o uchovaní výrobných schopností s 3 subjektmi hospodárskej mobilizácie (ZVS holding, a.s. Dubnica nad Váhom – výroba munície; MAKYTA, a.s. Púchov – výroba ochranných odevov; ZTS-ŠPECIÁL, a.s. Dubnica nad Váhom – výroba súprav náhradných dielcov pre vybrané zbraňové systémy) vo finančnom objeme cca 1 493,73 tis. €.

Na plnenie predmetného opatrenia hospodárskej mobilizácie spracovávajú jednotliví uchovávatelia technicko-ekonomické rozbor, ktorých štruktúru určuje Ministerstvo obrany SR. Súčasťou technicko-ekonomického rozboru je prehľad skutočného stavu a potreby mobilizačných rezerv na zabezpečenie výroby zmluvne dohodnutých výrobkov v období krízovej situácie [5].

2.2.2. Krízové plánovanie

Ministerstvo obrany SR má vo svojej pôsobnosti 11 subjektov hospodárskej mobilizácie. Ide o tieto organizácie:

- Vojenské opravárenské podniky (VOP Nováky, a.s.; VOP Trenčín, a.s.),
- Letecké opravovne (Letecké opravovne Trenčín, a.s.)
- Vojenské lesy a majetky (Vojenské lesy a majetky SR - š.p. Pliešovce),
- Vojenské technické a skúšobné ústavy (Vojenský technický a skúšobný ústav Záhorie),
- Vojenské zdravotnícke zariadenia (Ústredná vojenská nemocnica SNP Ružomberok – fakultná nemocnica; Vojenské zdravotnícke zariadenia, a.s. Piešťany; Vojenská zotavovňa a hotel Smrekovica, a.s.; Vojenská zotavovňa a hotel Zemplínska Širava, a.s.),
- Iné (DELTA DEFENCE, a.s. Prešov - bývalý VOP 028, š.p. Prešov; VKÚ, akciová spoločnosť Harmanec - bývalý Vojenský kartografický ústav, š.p. Harmanec).

Všetky uvedené subjekty sú určené rozhodnutím Ministerstva obrany SR za subjekty hospodárskej mobilizácie, na základe ktorého sú povinné spracovávať krízový plán. Štruktúra a obsah krízového plánu sú dané Vyhláškou Ministerstva hospodárstva SR č. 119/2003 Z.z., ktorou sa vykonávajú niektoré ustanovenia zákona č. 414/2002 Z.z. o hospodárskej mobilizácii a o zmene zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 274/1993 Z.z. o vymedzení pôsobnosti orgánov vo veciach ochrany spotrebiteľa v znení neskorších predpisov v znení neskorších predpisov. Pred vydaním predmetného rozhodnutia v súlade so zákonom č. 71/1967 Zb. o správnom konaní (správny poriadok) sa vykonáva správne konanie so zainteresovanými stranami.

Krízový plán sa skladá z týchto kapitol [3]:

- a) I. kapitola – Metodika činnosti subjektu na dosiahnutie stavu pripravenosti na vykonanie opatrení hospodárskej mobilizácie,
- b) II. kapitola – Závazky subjektu na núdzový stav, výnimočný stav, vojnový stav alebo vojnu,
- c) III. kapitola – Zhodnotenie podmienok subjektu na splnenie záväzku,
- d) IV. kapitola – Požiadavky na splnenie záväzku,
- e) V. kapitola – Doplnujúce údaje,
- f) VI. kapitola – Spôsob vykonania opatrení hospodárskej mobilizácie.

Ministerstvo obrany SR zároveň vykonáva kontrolu spracovania krízových plánov u jednotlivých subjektov hospodárskej mobilizácie vo svojej pôsobnosti s dôrazom na obsahovú stránku krízového plánu, ktorou je splnenie zmluvného vzťahu a problematika financovania.

2.2.3. Jednotný informačný systém hospodárskej mobilizácie

MO SR využíva na informačné zabezpečenie úloh hospodárskej mobilizácie jednotný informačný systém hospodárskej mobilizácie (JIS HM). JIS HM je sústava technických a programových prostriedkov a metodických pokynov používaných subjektmi hospodárskej mobilizácie na spracovanie, vyhodnocovanie a prenos údajov hospodárskej mobilizácie a na zhromažďovanie a triedenie informácií na rozhodovanie štátnych orgánov, orgánov územnej samosprávy a iných subjektov hospodárskej mobilizácie. Štruktúra, rozsah, forma vykazovania údajov, obsah účelových informácií a periodicita ich prenosu je

stanovená v súbore metodických pokynov JIS HM [3]. V súčasnom období sa používa, resp. zavádza špecifický aplikačný program EPSIS[®], ktorý bude subjektom hospodárskej mobilizácie dostupný cez Internet Explorer a bude umožňovať spracovávať, vyhodnocovať a prenášať údaje o hospodárskej mobilizácii a zhromažďovať a triediť tieto informácie na rozhodovanie štátnych orgánov, obcí, vyšších územných celkov a iných subjektov hospodárskej mobilizácie.

2.2.4. Výdavky na hospodársku mobilizáciu

Na plnenie opatrení hospodárskej mobilizácie a na účely s tým spojené sú zo štátneho rozpočtu vyčleňované finančné prostriedky. Špecifikácia jednotlivých výdavkov na hospodársku mobilizáciu je uvedená vo Vyhláške Ministerstva hospodárstva SR č. 13/2003 Z.z. o podrobnostiach výdavkov na hospodársku mobilizáciu z prostriedkov štátneho rozpočtu v znení neskorších predpisov.

Ministerstvo obrany SR zo svojho rozpočtu uhrádza výdavky na činnosť subjektov hospodárskej mobilizácie vo svojej pôsobnosti (náklady na priznanú mzdu zamestnanca subjektu alebo jej pomernú časť a náhrada mzdy; poistné odvody; pracovné cesty zamestnanca; poplatky za telekomunikačné služby; budovanie, udržiavanie a využívanie JIS HM; ostatné výdavky; údržba majetku určeného na účely hospodárskej mobilizácie; uchovanie výrobných schopností) a na uchovanie výrobných schopností subjektov hospodárskej mobilizácie mimo pôsobnosť MO SR.

Podkladom na určenie výšky výdavku priznanej mesačnej mzdy alebo jej pomernej časti a odvodov z nej pre zamestnanca subjektu je celkové ohodnotenie vykonávaných činností uvedených v opise činností súvisiacich s vykonávaním opatrení hospodárskej mobilizácie.

Jednotlivé výdavky sú subjektom hospodárskej mobilizácie poskytované na základe uzatvorenej **Zmluvy o financovaní bežných výdavkov** na hospodársku mobilizáciu z prostriedkov štátneho rozpočtu na príslušný kalendárny rok a **Zmluvy o uchovaní výrobných schopností** [3].

2.2.5. Nakladanie s majetkom určeným na účely hospodárskej mobilizácie

Majetok určený na účely hospodárskej mobilizácie prenecháva MO SR subjektom hospodárskej mobilizácie vo svojej pôsobnosti do výpožičky na základe **Zmluvy o výpožičke**. Nakladanie s majetkom určeným na účely hospodárskej mobilizácie sa riadi ustanoveniami §§ 30a a 30b zákona č. 414/2002 Z.z. o hospodárskej mobilizácii a o zmene zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 274/1993 Z. z. o vymedzení pôsobnosti orgánov vo veciach ochrany spotrebiteľa v znení neskorších predpisov.

3. ZÁVER

Plnenie jednotlivých opatrení hospodárskej mobilizácie v rezorte Ministerstva obrany SR umožňuje v rámci ozbrojených síl SR minimalizovať niektoré druhy zásob materiálu a tým znižovať skladovacie priestory a náklady

na skladovanie a ďalšie náklady spojené s udržiavaním a skladovaním materiálu.

Celkovo je v hospodárstve SR zabezpečený tovar a materiál v hodnote cca 73 026 622 € bez DPH. V uvedenej hodnote nie je zahrnutá cena predpokladaných vojnových opráv z dôvodu, že nie je možné reálne stanoviť ich cenu, nakoľko pôjde o opravy techniky poškodené vplyvom bojovej činnosti.

V nasledujúcom období na základe spresnenia operačnej potreby, predpokladaných strát v bojovej činnosti a v nadväznosti na prioritné zabezpečenie úloh vyplývajúcich z Cieľov síl bude zo strany Generálneho štábu ozbrojených síl SR prehodnotená „Metodika na určenie výšky strát, spotreby a plánovanej úhrady materiálu ozbrojených síl a zabezpečenia služieb pri plnení úloh ozbrojených síl“. Táto požiadavka vyplynula zo zmien, ktoré nastali v rámci OS SR po prijatí Slovenskej republiky do NATO.

LITERATÚRA:

- [1] Ústavný zákon č. 227/2002 Z.z. o bezpečnosti štátu v čase vojny, vojnového stavu, výnimočného stavu a núdzového stavu v znení neskorších predpisov.
- [2] Zákon č. 82/1994 Z.z. o štátnych hmotných rezervách v znení neskorších predpisov.
- [3] Zákon č. 414/2002 Z.z. o hospodárskej mobilizácii a o zmene zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 274/1993 Z. z. o vymedzení pôsobnosti orgánov vo veciach ochrany spotrebiteľa v znení neskorších predpisov.
- [4] M. Kiš, D. Hrabovská: Postavenie Ministerstva hospodárstva Slovenskej republiky v systéme krízového manažmentu, Zborník z 5. vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou II. Časť, Žilina, 24.-25. mája 2000.
- [5] Smernice Ministerstva obrany SR č. 68/2007 o spôsobe uplatňovania požiadaviek ozbrojených síl Slovenskej republiky, Vestník MO SR, čiastka 72/2007.